

IVO MALEC

seadeta midžić

Ivo Malec je svojim opusom gradio i stvorio sintezu dva glazbena svijeta različitih ishodišta i karaktera, rafinirano povezoao i amalgamirao žive impulse, metode i procese dva područja, elektroakustičkog i instrumentalnog, koje on, međutim, smatra samo različitim oblicima i iskazima jednog jedinstvenog glazbenog univerzuma u kojem skladatelj rješava uvijek isti, trajno dramatični i presudni problem: “kako staviti dva zvuka zajedno da bi proizašao treći, neočekivan i otkrivajući”.

Zahvaljujući susretu s Pierrom Schaefferom nakon godina traženja, “napredovanja od negacije do negacije” (C. Milosz) i pobune, Malec dotiče materiju, čuje ton bez njegove utopljenosti u sistem i razvija sistematsku misao o zvuku koja je prema njegovim riječima “korijen rigoroznosti i poštovanja prema samom tom tonu”. Time se njegova prošlost našla s njegovom budućnošću (Malec), pa on, slijedeći i nadalje samo ideale i probleme čiste glazbe, traži i istražuje zvuk, otkriva i slijedi njegov vlastiti potencijal, karakter i zakonitosti, te će on tako, kao znak s mrežom energetskih silnica, postati oslonac obliku, jeziku i govoru svakog daljnjeg djela.

Prenoseći gestu demijurga iz elektroakustičkog studija u svijet tradicionalne glazbe, preuzima i moralnu obvezu kojom prati i kontrolira posljedice tog i svakog daljnjeg poteza i eksperimenta. Eksperiment, koji

je u osnovi provjera i dokazivanje biti vlastitog postojanja, postojanosti razložnog, ali i strastvenog mišljenja, te oslobađanje kreativne intuicije, usmjeren je rekonstrukciji specifičnog glazbenog realiteta djela, koje poput nekog jakog polisa istovremeno okuplja i zrači snagu, zakonitost i ljepotu. Kristalizirajući bitku oko vlastitog talenta i vlastitih mogućnosti, što je smatrao imperativom aktivnog postojanja i moralnog djelovanja u svakoj životnoj i glazbenoj situaciji, ispitivao je mogućnosti rješenja umjetničkih problema tražeći inspiraciju, podršku i odgovore izvan svoje matične discipline, osluškujući eho svojih pitanja od najranije mladosti u kazalištu, literaturi i slikarstvu. Stravinski i Gesualdo, Mozart i kasnije Wagner, magični trokut “njegovih” problema, posebno morala rada, u opusima Sveva, Manna i Musila, Rhotko prosvijetljene i zvučne materije, ali i Tintoretto sa svojom “terribilità” koja trese i ponore njegovog stvaralaštva.

Ozbiljnost umjetničkog čina traži krajnji napor i odgovornost jer “stvarati znači dati neki oblik svojoj sudbini, čovjek je jedini svoj cilj; stvarati znači dva puta živjeti” kaže Malec. No Nietzscheova rečenica “Čovjek je prljava rijeka”, što povratnički i prevratnički odjekuje u raskošnom glasovnom pandemonijumu “Vox, Vocis, f.”, nezaustavljivo nameće druge dvije njegove misli - opomene koje kao da opisuju Malecov credo, upozoravaju, čak odgovaraju na njegove dileme. “Sreća spoznavanja ne povećava samo ljepotu oko stvari već trajno i u stvarima”. Poput jedva čujnog tona titra i primjedba da je “moral (je) Kirka filozofa”.

DJELA ZA ORKESTAR I KOMORNE SASTAVE

Sigma; Lied; Oral; Miniatures pour Lewis Carroll; Vox, Vocis, f.;

Arco-I; Dodecameron

MFA M299006 (2 CD)

Žestina kojom Malec stavlja u pitanje svako ostvarenje i domet svog glazbenog svijeta, realitet njegove egzistencije i nosivost u daljnjem osvajanju i potvrđivanju vlastitog smisla i razloga, upućuje na Duvignaudovu misao vezanu uz kazalište ("Le théâtre et apres"): "Snaga riječi koja pretendira unositi novine ne mjeri se svojom ljubavlju prema prošlosti već okrutnošću kojom postupa prema svijetu od jučer da bi veličanstveno potvrdila svoj modernitet." Oko glazbe koja čita konkretne slike ideja u oblicima, bojama i pokretima zvukova što mjere dubinu prostora i koji kao da su pokretani silama nekog ritualnog zanosa i cilja, slijedi zapravo onaj "govor" uha o kojem piše Pierre Schaeffer: "Sluša se sa sjećanjem, pamćenjem, sa suptilnim značenjima..." I Lewis Carroll je smatrao da je "slabo pamćenje koje radi samo unatrag" otvarajući time i novu perspektivu. Otjelotvorenje interpretacije u kreaciji otisak je duha i ličnosti autora koji obogaćenom projekcijom tragova stvara novi višedimenzionalni koherentni svijet. Specifična malecovska poetika, koja je najartificijelniji oblik *hommagea* prirodi, upravo doziva rečenicu Francisa Bacona: "Poezija je poput sna nekog nauka".

Malecove nove zamisli i metode probijaju se bespoštedno prema visokom glazbenom cilju kroz slojeve i naslage kulture s odumirućim sistemom. Razara ga konačno i snaga nove energije zvuka, koja ponekad otvara prostor čistoj glazbenosti u obliku dirljivosti prirodnog - na primjer,

glasa ili golog afekta glazbeničkog gesta. Potiskujući osobni osjećaj i vidljivo prisustvo gotovo u skladu sa stihom Radovana Ivšića "o da sam trava da tiho rastem", Malec svojim djelima daje dodatnu šansu da budu samostalni i samostojni živi organizmi - objekti nastali smjelom mješavinom zvučnog i kulturološkog materijala pod pritiskom strastvene volje stvaranja. Usprkos tome njegov se opus doima kao čvrsti jasno modelirani tok zvučne magme koja se kreće čudesnom dosljednošću i snagom, i stoga sasvim prirodno, u jednom trenutku, pokušava rezimirati sam sebe "okupljajući legitimno", kako kaže sam Malec, sve svoje kreativne geste i profile, sve etape života i razmišljanja u djelu za veliki orkestar "Exempla. U tom je djelu, kaže Malec, "vodio zajedno obje prakse - elektroakustičke geste i pisačkog terena - u izvjesnu egzaltaciju, bilo zvuka bilo forme, no također i jednog i drugog." Ističem "Exemplu" iako nije na ovim CD-ima, jer je to djelo poput glazbom opisane slike lonescovog pogleda na realnost: "Sve što me okružuje je spektakl. Nerazumljiv spektakl. Spektakl oblika, figura, pokreta, linija snage koje se suprotstavljaju...kakva čudna mašinerija". Ta autobiografska kolekcija iskustava i kreacija, kojima mjeri i ispituje prošlo vrijeme stvarajući platformu novome, kao da je ujedno i svojevrsni virtualni model ove knjige-CD-a u kojoj se skriva i cijela jedna izložba o Malecovom životu i radu, njegovom mjestu u vremenu, kao i (ne samo) Malecovom svjedočanstvu o njemu.

Izložba se otvara slikom partiture i neizrečenim ali jasnim upozorenjem na lijepu i precizno formuliranu čitljivost i likovnu vrijednost tog zapisanog sjemena, ujedno refleksa glazbenog sadržaja. Kroz nju, poput sjene tekstova i dokumenata (studija, eseja, refleksija, činjenica i

analiza), u finom sivilu putuje Malecov crtež kao odjek i u jednom trenutku znamen tih djela i ilustracija života. Taj neočekivani dar nije tek fini zaobljen pokret ruke već i linija duha, minijturni trag i prozračni oblik prisile neformulirane svijesti. Uostalom, jedna prava velika izložba "Ivo Malec, skladatelj" bila je priređena prvo u Arrasu u "Centre Noiroit", a zatim 1985. godine i u Zagrebu u dvorani "Vatroslav Lisinski" u organizaciji MIC-a Koncertne direkcije. Povodom te izložbe, francuski skladatelj, kolega i prijatelj Ive Maleca iz Groupe de la Recherche Musicale (GRM) Francois Bayle napisao je u uvodu kataloga: *"Moguće je (čak izvjesno) da tragovi magnetizma što se vezuju uza stvari koje stvaralac nalazi i preobražava, budu takove prirode da i sami magnetski djeluju na latentnu stvaralačku moć svakoga, da oslobode uzgredne reakcije..."*

Smjela sofisticirana montaža rizičnih rezova, dubinskih tektonskih potresa, intervencija u vremenski tok, jukstapozicija materijala, njegovo variranje i višestruko ponavljanje značajke su osnovnog kompozicijskog principa ovog dragocjenog predmeta, doslovno albuma. Svojom glazbenom kralježnicom on se uspješno odupire kovitlacu briljantne literature i lucidnih analiza, sabranih zaključaka i značajnih bilješki, te provocirajućoj snazi gotovo osamostaljenih pojmova, riječi i ideja iz tekstova autora koji godinama prate opus Ive Maleca: Michele Tosi, Michel Chion i Martial Robert. Glazba također preplavljuje i posvaja Malecov paralelni svijet govora o glazbi, o njegovom krugu i djelokrugu duha i postojanja, o ljudskoj "adresi", o njegovom "različitom disanju" (Malec), različitom od onog francuskih skladatelja, kao i od ritma i prirode disanja svijeta u kojem živi - ne kao stranac. Time se sjajno potvrđuje Foucaultova misao da

"kao i akcija jezik izražava duboku volju....Čovjek govori zato što djeluje, a ne zato što prepoznajući sazna je."

Ova vremenski ograničena priča i povijest, koja gotovo prerasta u jedan izvanvremenski višeznačni "opus" mjerljiv mjestom i ulogom tišine u Malecovim djelima, satkana je svilenom tankim nitima Malecovih ljubavi, patnji, animoziteta, ambicija i trijumfa, iskustva ponora i discipliniranog vriska sreće - kao i u njegovim djelima. Likovi i slike tiho se pojavljuju i smjenjuju gotovo tehnikom filmskog pretapanja u zaposjednutoj bjelini knjige. Znakovi i mjesta života raspoređeni su rafiniranim izborom i određenjem konteksta: Breton, Ivšić, Lutoslawski, MBZ, Schaeffer, Družina mladih, HNK Zagreb, Concert collectif, Opera u Rijeci, Festival u Avignonu, Bareza, Messiaen, Golea, Hubad, Dutilleux, Sarah Bernard, Walkire iz Bayreutha 1910., glava Artemide s Visa, Boticelli, Bourdellov Heraklo - strijelac, perzijska minijatura, lik kralja Zvonimira, GRM, Conservatoire de Paris, kazalište "Gavella"... Ostvaren je jedan zaokruženi ali ne zatvoreni, ni omeđeni svijet koji se doima poput neke začarane *etude* koja nastavlja "Dahove". *"Aberunt studia in mores (zanimanja prerastaju u narav)"* kaže Francis Bacon, a Malec to zna i njeguje.

Nalazimo i biografiju autora, popis djela, životopise izvoditelja, snimatelja tona i suradnika, zatim određivanje fizionomija i povijesnog profila godina u kojima su nastala odabrana djela što čini ovu knjigu-CD nezamjenjivim vodičem kroz labirint Malecovog cjelokupnog autorskog opusa. Ova knjiga-CD dobila je nagradu "Diapason d' Or", koja je po drugi puta dodijeljena produkciji Malecovih djela, a njegove ploče donijele su mu dosada i pet velikih priznanja - "Grand prix du disque".